

Hemlagad HUNDMAT minskar risken för ALLERGI

Att ge inslag av hemlagad mat till tiken under digivningen halverer risken för att valparna ska utveckla atopisk dermatit. Det visar ny forskning från SLU.

Atopisk dermatit är en kronisk allergisk hudsjukdom som drabbar hundar som är överkänsliga mot ämnen som finns i luften. Vanligast är att hunden reagerar mot husdammskvalster, men det finns även hundar som inte tål pollen och hudflagor från människor eller andra djur. (Se separat artikel).

TEXT & FOTO: ELIZA KAJANUS

I ett forskningsprojekt vid SLU undersöks just nu en mängd aspekter av atopisk dermatit. Tanken är att få kunskap om hur sjukdomen fungerar på hunden – för att sedan kunna göra jämförelser med människan. Atopisk dermatit har många likheter med atopiskt eksem, som drabbar människor.

– Hundar lever i samma miljöer som vi människor, deltar i vår livsstil och utsätts för samma miljöfaktorer, säger Ane Nødtvedt vid SLU.

Vi har dessutom en mycket stor del av vår genuupsättning gemensam. Forskning om hundens sjukdomar gör nytta inte bara för hundarna, utan även för människors hälsa. Det gör det här området särskilt spännande att studera.

Ane Nødtvedt är nybliven doktor i veterinärmedicin, med epidemiologi, läran om sjukdomars utbredning, orsaker och förlopp, som specialitet. I sin avhandling har hon studerat bl a hur vanlig

Att ge inslag av hemlagad mat till tiken under digivningen halverar risken för att valparna ska utveckla atopisk dermatit, åtminstone i högriskraserna.

Rasen en riskfaktor

Risken för att utveckla atopisk dermatit är inte lika stor hos alla hundar. En av de främsta riskfaktorerna är rasen. Bullterrier är den ras som enligt avhandlingen drabbas oftast med 21 atopiker per 1000 hundår jämfört med 1,7 atopiker per 1000 hundår för genomsnittshunden. Andra högriskraser var welsh terrier, west highland white terrier och boxer. Till de mest drabbade raserna hör även dalmatiner, rhodesian ridgeback, schäfer, wachtelhund, new foundlands-hund, labrador retriever m fl.

– Det här visar att det finns ärftliga faktorer bakom sjukdomen, förklarar Ane Nødtvedt. Men man kan inte självklart säga att de här raserna löper högst risk även i andra länder. Svenska hundar kan ha en annan genupsättning än hundar av samma ras i ett annat land.

Hos människor är atopiskt eksem vanligare hos kvinnor, men enligt Ane Nødtvedt finns inga skillnader i kön hos hund. Tikarna och hanarna i studien insjuknade lika ofta.

En riskfaktor är däremot bostadsorten. Att bo i södra Sverige eller i ett tätbefolkat område ökar risken för att utveckla atopisk dermatit. Sambandet gäller även för människor. Stadsbarn drabbas oftare av allergier än barn som växer upp på landet. Allra störst är risken att drabbas av atopisk dermatit för hundar som bor på Västkusten. I norra Sverige, där befolkningen är glesare, förekom atopisk dermatit i betydligt lägre omfattning än i södra Sverige.

Förklaringen kan vara densamma för hundar som för människor, nämligen att den som bor på landsbygden utsätts för mer bakterier och mikroorganismer än den som bor på i staden. Det ger ett bra immunförsvar och minskar risken för allergier (mer om den s k hygieteorin nedan). En annan förklaring till stadshundarnas högre risk kan vara att vissa raser

tenderar att i högre grad attrahera människor som bor i städer och tätorter än människor som bor på landet och vice versa. I norra Sverige bor t ex många jakthundar, som inte tillhör de mest drabbade raserna.

Regn ökar klådan

Atopisk dermatit är dessutom vanligare bland hundar som bor i områden där nederbörden är riklig. Det kan ligga bakom att Västkusten har fler atopiker än andra delar av Sverige, eftersom klimatet där är fuktigare än på ostkusten och i norra Sverige.

– En hund med atopi blir sämre när pälsen är blöt. Huden kliar mer. Samtidigt ökar antalet kvalster i fuktigt klimat, eftersom de kräver en viss nivå av fukt för att trivas. Hade samma hund levt i ett torrare klimat hade klådan kanske inte blivit så stark och ägaren hade inte tagit hunden till veterinären. Då hade hunden inte kommit med i försäkringsstatistiken, säger Ane Nødtvedt.

De flesta specialistkliniker med hudinriktning är lokaliserade till södra Sverige och framför allt till tätorter. Ane Nødtvedt utesluter inte att effekten av stadsboende istället kan vara en effekt av närheten till en hudveterinär.

– Det är svårt att ställa diagnos på atopisk dermatit och det är troligt att veterinärer som är hudspecialister har lättare att identifiera sjukdomen än de som inte är specialister, säger hon, men tillägger att geografiska avstånd också kan spela in. Den som har mycket långt till en hudklinik är troligen mindre benägen att söka veterinärhjälp för att utreda varför hunden kliar sig än den som har kliniken i sin egen stad. Det är troligt att alla tre faktorerna – befolkningstäthet, nederbörd och tillgången till en hudspecialist – spelar en roll.

Undersökningen visade också att hundar som var födda mellan oktober och december oftare blev

atopisk dermatit är bland svenska hundar, vilka raser som drabbas och möjliga riskfaktorer för att utveckla sjukdomen. Avhandlingen bygger på fyra studier. I forskargruppen vid SLU ingick även Kerstin Bergvall, Agneta Egenvall, Marie Sallander, Åke Hedhammar, Josefina Adolfsson m fl.

Deras forskning visar att atopisk dermatit förekommer hos fem procent av alla svenska hundar med hudproblem. Undersökningen

bygger på statistik från försäkringsbolaget Agria. I studien ingick ca 400 000 hundar av drygt 130 raser, som var försäkrade under åren 1995-2002.

– I verkligheten kan betydligt fler vara allergiska, tror Ane Nødtvedt. Många hundar kan vara allergiska utan att ägaren vet om det. Att hundar kliar sig lite anses nog av många som normalt, men det kan vara ett tecken på en underliggande sjukdom.

atopiker än de som var födda under andra tider på året. Det kan ha att göra med att hundar som är födda under den kalla årstiden vistas mer inomhus som helt unga valpar. De utsätts då mer för husdammskvalster än hundar som är födda på sommaren.

Över 100 uppfödare intervjuades

Den kanske intressantaste riskfaktorn som kom i undersökningarna fram gällde dock maten. För att ringa in vilken betydelse mat och levnadssätt har för risken att utveckla atopi gjorde Ane Nødtvedt, Marie Sallander, Kerstin Bergvall och deras medarbetare en sk fallkontrollstudie med 119 hundar. Det rörde sig om såväl friska som sjuka hundar från de tre högriskraserna bullterrier, boxer och west highland white terrier. Tanken var att se om något och i så fall vad i levnadssättet som skilde de friska och de sjuka hundarna åt.

Med hjälp tolv veterinärkliniker runt om i Sverige valdes 59 atopiska hundar av de tre raserna ut. Genom SKKs databaser och respektive rasklubbar identifierades sedan friska kontrollhundar av samma ras och ålder som de sjuka hundarna. Ägarna till båda grupperna fick svara på frågor om hur hunden bor, om den tillbringar

större delen av dagen ute eller inne, om hushållet omfattar andra djur, var hunden sover, om hunden avmaskats mm.

Dessutom telefonintervjuades samtliga hundars uppfödare, 107 stycken, om vad de givit tiken att äta under dräktighet och digivningsperiod, vad valparna fått som introduktionskost samt vad de hade ätit upp till åtta veckors ålder.

Halverad risk i högriskraserna

Det visade sig att hundar, vars mor under digivningen fått inslag av hemlagad hundmat i kosten utvecklade atopi hälften så ofta som de hundar, vars mor fått enbart kommersiellt foder.

– Att inte ge tiken hemlagad mat under digivningen fördubblar alltså risken för atopisk allergi hos avkommorna inom de här tre högriskraserna i våra studier, sammanfattar Ane Nødtvedt.

Förklaringen kan vara att hemlagad mat innehåller mängder av "goda" bakterier, framför allt laktobaciller. De behövs för en hälsosam tammflora, som anses vara ett viktigt skydd mot allergier.

– Torrfoder är sterilt när det kommer från tillverkaren. Det finns inga bakterier eller mikroorganismer alls i maten tills vi öppnar påsen. I hemlagad mat däremot

finns mängder av goda bakterier, säger Ane Nødtvedt som dock betonar att torrfoder innehåller alla näringsämnen hunden behöver, vilket är speciellt viktigt under dräktighet och digivning.

De goda bakterierna kommer valparna till dels antingen via modersmjölken, eller genom den nära kroppsliga kontakten med tiken under den första tiden.

– De bakterier som finns i den hemlagade maten fastnar på våra händer, kläder, bestick, skärbrädor, kläder mm. När valparna föds är de helt fria från bakterier, men så fort de kommer ut slickas de av tiken, suger på hennes spenar, blir hanterade av människor mm. De blir "koloniserade" av alla slags mikroorganismer som finns i vår miljö. Det är svårt att testa experimentellt huruvida det är miljöfaktorerna eller modersmjölken som är viktigast här.

Att mjölksyrebakterier skyddar mot allergier hos hund bekräftas också av en ny amerikansk studie. I den jämfördes två kullar av beaglar ur samma kombination, båda framavlade för att lätt utveckla allergi och uppfödda i laboriemiljö. Tiken åt exakt samma foder båda gångerna men fick under sin andra dräktighet och digivning ett tillskott av mjölksyrebakterier. Resultat: den andra kullen blev mindre allergisk än den första.

– Det är intressant att denna studie, gjord under helt kontrollerade förhållanden i ett laboratorium ger samma bild som vår undersökning, som är gjord på hundar som lever i vanliga hem, konstaterar Ane Nødtvedt.

Inslag av hemlagat räcker

Vad åt då de tikar vars valpar löpte mindre risk att utveckla allergi? Ja, alla tikarna i studien hade fått kommersiellt foder som bas. Ingen åt enbart hemlagad hundmat.

– De som fick hemlagad mat åt mat gjord på råvaror, antingen i form av matrester från uppfödarens eget hushåll eller mat som var lagad speciellt åt hunden, säger Marie Sallander, agronomie doktor, näringspecialist och medförfattare till studien. Men den hemlagade maten var den klart mindre delen jämfört med det kom-

mersiella fodret. Det räcker alltså med att ge inslag av hemlagad mat för att skydda mot allergi.

Under 2008 publicerar Marie Sallander och hennes forskarkollegor en uppföljande studie på samma material, där de i detalj undersökt vad tikar och valpar åt. Resultatet kommer att skildras i Hundsport Special.

– Vi ville ta reda på vad som gör skillnaden. Handlar det om vad hundarna äter, eller om mängden foder, eller hur ofta hunden utfodrats? Vi har sett till hela bilden, från tikens kost under dräktighet och digivning till det valparna ätit upp till sex månaders ålder, förklarar Marie Sallander.

Hon poängterar att resultaten kommer att gälla de tre högriskraserna bullterrier, boxer och west highland white terrier, dvs raser med stora hudproblem och hög ärftlig belastning för allergier.

– I de här raserna ser det ut som om man kan trigga immunförsvaret med att ge matrester, så att de får mindre problem med allergier som vuxna. Vi kan idag inte säga om det gäller andra hundraser också.

Den studie som är gjord nu bygger på uppfödarnas och hundägarnas egna uppgifter. I nästa steg behövs en undersökning av experimentell typ, där forskarna själva kontrollerar hundarnas utfodring, t ex genom att utgå ifrån hundarna på en hundskola eller en egen uppfödning.

– Då kan vi med större säkerhet säga vilken roll utfodringen spelar för uppkomsten av allergi, säger Marie Sallander.

Immunsystemet behöver träning

Resultaten från Ane Nødtvedts, Marie Sallanders och Kerstin Bergvalls studie ligger i linje med den sk hygieinteorin, som fått stor uppmärksamhet både bland allergiforskare och i media. Enligt den uppstår allergier därför att immunsystemet hos allergiker är för känsligt.

– Immunsystemet svarar bland annat på bakteriefloran i tarmen. Det behöver "träning" för att veta vad det ska reagera på och vad det ska tolerera, förklarar Kerstin Bergvall, leg veterinär, specialist i hundens och kattens sjukdomar och specialist i dermatologi. Det är viktigt att immunförsvaret stimuleras till

Atopiforskaren Ane Nødtvedt tillsammans med sin katt Cosmos, som är allergisk mot bl a husdammskvalster och pollen.

tolerans när vi är små, för att det inte ska göra fel och överreagera mot sådant som normalt är ofarligt, som pollen, födoämnen, djurhår mm. En allergiker har alltså inte ett svagt eller dåligt immunförsvar, däremot är immunsystemet överaktivt.

Immunsystemet beror till stor del på bakteriefloran i tarmen. Det behöver "träning" för att veta vad det ska reagera på och vad det ska tolerera, förklarar Kerstin Bergvall. Utsätts vi inte i tillräcklig omfattning för bakterier eller virus och andra mikroorganismer när vi är små kan immunsystemet göra fel och reagera mot sådant som normalt är ofarligt, som pollen, födoämnen, djurhår mm. En allergiker har alltså inte ett svagt eller dåligt immunförsvar, däremot är immunsystemet överaktivt.

Matvanor och levnadssätt antas ha betydelse för uppkomsten av allergi, liksom ärftliga faktorer, gifter i miljön mm. Mest drabbade är människor som lever i västvärlden. I andra delar av världen eller bland människor med andra levnadssätt är allergier ovanliga. Estland t ex har betydligt färre allergiska barn än Sverige. Ett tänkbart skäl är att de estländska barnen äter mer fermenterad, mjölksyrad mat än vad vi gör, vilket gynnar deras tarmflora.

Överdriven renlighet är inte heller bra för hälsan. Genom att städa för mycket skapar vi en för ren miljö och ger därmed inte immunsystemet något att göra. Ane Nødtvedt menar att vi är alldeles för rädda för bakterier.

– Studier har visat att yngre syskon blir allergiska i mindre grad än de förstfödda barnen. De blir exponerade för mikroorganismer via sina äldre syskon, vilket hjälper dem att bygga upp ett bra immunförsvar, säger hon.

Hygienteorin är idag tämligen accepterad bland forskarna, men den har också mött kritik. Det går inte att vrida tillbaka tiden så att vi lever som förr. Att vi har det rent omkring oss idag är ju huvudsakligen positivt – om man bortser från just allergierna.

– Barn på landet som dricker opastöriserad mjölk blir enligt en studie inte allergiska lika ofta som de som dricker pastöriserad

mjölk, berättar Ane Nødtvedt. Men därmed kan man inte säga att vi nu ska sluta pastörisera mjölken. Det är ju genom att pastörisera som vi lyckats utrota farliga sjukdomar, t ex tuberkulos (tbc).

Hoppas hitta allergigener

I framtiden hoppas forskarna finna vilka gener som styr uppkomsten av allergi. Vid SLU pågår just nu flera studier i frågan. Två s k kandidatgener för allergi har redan testats hos boxer och westie, gener som hos människor ger en ökad risk för sjukdomen. De visade sig dock inte ha något samband hos hund.

– Nu när hundgenomet är kartlagt bör vi kunna finna de aktuella generna för atopi så småningom. Hundar är genetiskt så lika inom en ras att det räcker med undersöka hundra sjuka och hundra friska individers arvs massa för att hitta relevant information, säger Ane Nødtvedt.

Hon avråder bestämt från att använda atopiska hundar i aveln. Arvbarheten på atopisk dermatit kan vara upp till 50 procent, dvs sjukdomen beror till hälften på gener och till hälften på miljöfaktorer. Men att det ska gå att helt avla bort atopisk dermatit tror hon inte.

– Det är troligen fråga om en komplex nedärvning, dessutom i kombination med miljöfaktorer, säger hon och jämför med höftledsdysplasi. Där har vi haft avelsprogram länge, men sjukdomen är ändå inte borta. Atopisk dermatit är antagligen ännu svårare att avla bort fullständigt, eftersom diagnosen är svårare att ställa.

Kerstin Bergvall understryker att avels arbetet är det allra viktigaste för att bekämpa sjukdomen:

– Genom medveten avel har vi chans att minska andelen allergiker inom en ras. Att dessutom undvika riskfaktorer kan ytterligare minska antalet fall och göra livet lättare för de hundar som drabbas.

Källor och lästips:

Nødtvedt, Ane. 2007. Epidemiology of Canine Atopic Dermatitis. Doctoral thesis, no 47. Faculty of Veterinary medicine and Animal Science. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae. SLU, Uppsala.

